

дром Прохановим, Ю. Поляковим, А. Дугіним, А. Воронцовим, а висловлюють тверезі й виважені думки, до яких, на жаль, у Росії не хочуть прислухатися. Можливо, й тому, що забагато росіян відчують: ми ж таки ніколи братами й не були.

Література

1. Алешковский Ю. Перстень в футляре / Юз Алешковский // Звезда. – 1993. – № 7.
2. Водолазкин Е. Инструмент языка. О людях и словах / Е. Водолазкин. – М. : Астрель, 2012.
3. Гиршович Л. Замкнутые миры доктора Прайса. Повести / Л. Гиршович. – М. : НЛО, 2001.
4. Гиршович Л. «Вий», вокальный цикл Шуберта на слова Гоголя / Л. Гиршович. – М. : Текст, 2005.
5. Елизаров М. Госпиталь. Повести и рассказы / М. Елизаров. – М. : Ad Marginem, 2009.
6. Елизаров М. Бураттини. Фашизм прошел / М. Елизаров. – М. : Астрель : АСТ. – 2011.
7. Ерофеев В. Из записных книжек разных лет / М. Ерофеев // Конец века. Независимый альманах. – 1992. – № 4.
8. Кораблев А. Те, что у края / А. Кораблев // Дружба народов. – 2008. – № 7.
9. Кораблев А. Те, что у зеркала / А. Кораблев // Дружба народов. – 2009. – № 7.
10. Кораблев А. Русские нерусские / А. Кораблев // Дружба народов. – 2012. – № 1.
11. Кораблев А. Европейские ценности и славянский союз. Досушие соображения о будущем наших языков / А. Кораблев // Дружба народов. – 2013. – № 5.
12. Костюкович Е. Цвингер : роман / Е. Костюкович. – М. : АСТ : Corpus, 2013.
13. Крусанов П. Всё прочее – литература / П. Крусанов. – СПб. : Амфора, 2007.
14. Крусанов П. Бессмертник : повесть, рассказы / П. Крусанов. – СПб. : Амфора, 2001.
15. Лайков М. Гуляй, Украина! (Осень 1996 – осень 1997) / М. Лайков // Москва. – 1998. – № 4.
16. Левкин А. 4 ночных магазина города К. / А. Левкин // Звезда. – 2004. – № 3.
17. Липкин С. В первый день / С. Липкин // Новый мир. – 1996. – № 35.
18. Лиснянская И. Лирика / И. Лиснянская // Знамя. – 1997. – № 6.
19. Лосев Л. Иосиф Бродский. Опыт литературной биографии / Л. Лосев. – М. : Молодая гвардия, 2006.
20. Лошак В. Политическое дело / В. Лошак // Огонек. – 2014. – № 47.
21. Незримая империя : повести / Александр Секацкий, Наль Подольский, Владимир Рекшан ; сост. П. Крусанов. – СПб. : Амфора. ТИД Амфора, 2005.
22. Пухнавцев О. Учитель–кинемеханик–почтальон... / О. Пухнавцев // Литературная газета. – 2014. – № 41 (22–28.10).
23. Радикальный «Библиотекарь» // ШО. – 2008. – № 3.
24. Романова О. Враг у ворот / О. Романова // Корреспондент. – 2006. – № 11.
25. Садур Н. Немец : роман / Н. Садур // Знамя. – 1997. – № 6.
26. Самойлов Д. Бандитка / Д. Самойлов // Новая газета. – 2005. – № 39 (02–05.06).
27. Таланин В. Малороссия в объятиях глобализма и «украинский национализм» / В. Таланин // Москва. – 2002. – № 8.
28. Толстая Т. Легкие миры / Т. Толстая. – М. : АСТ, 2014.
29. Чижова Е. Лавра : роман / Е. Чижова. – М. : АСТ : Астрель, 2011.

Михайло Наєнко

ГОГОЛЬ І ШЕВЧЕНКО: ДВА УКРАЇНСЬКИХ ГЕНІЇ – ОДНА ПРОБЛЕМА

(Кілька зауваг на берегах 200-літніх ювілеїв Гоголя і Шевченка)

Історія приналежності літературного генія до певної нації чи навіть до певного міста-села така ж давня, як і сама історія літератури. Сім грецьких міст, наприклад, досі претендують на те, щоб Гомер «народився» саме в їхньому місті; зате ніхто не сперечається, що він таки грецький поет. Тим часом московські літературознавці понад двісті років переконують один одного, що поема невідомого автора «Слово

про Ігорів похід» належить таки їхній, московській літературі, хоч усьому світові відомо: в час написання цього твору ніякої Московії на будь-якій мапі світу не існувало; автор цього твору жив або в Києві, або в Новгород–Сіверську, або навіть у Галичині; тобто – на території сучасної України–Русі, але ніяк не Московії...

Із визначенням національної приналежності Шевченка й Гоголя доходило, було, до анек-

дотизму: в 60-х роках минулого вже століття один з академічних науковців зараховував Тараса Григоровича до російських письменників тільки тому, що він російською мовою списав значно більше... кілограмів паперу, ніж українською (!). Що ж до Гоголя, то в це питання найбільше плутанини вніс чи не сам автор «Вечорів...» і «Тараса Бульби». У листі до О. Смирнової (1844, 24.XII) він писав: «...Насчёт того, какая у меня душа, хохлацкая или русская... сам не знаю...» Хоч для науки подібні висловлювання не мають ніякого значення, російські літературознавці тим часом переконані на всі сто відсотків: і душа в Гоголя російська, і він є класиком тільки російської літератури. Коли ж заходить мова про дискусійність цього питання, то в російській пресі можуть з'явитися лише іронічні публікації на зразок тієї, яку помістив порівняно нещодавно портал «ГУЛЯЙ-ПОЛЕ» після російської екранізації «Тараса Бульби»: «Как хохлы и москали Гоголя делили». Ліна Костенко, як знаємо, в той же приблизно час у романі «Записки українського самашедшого» написала з цього приводу ніби ухильно, але й із переконливим натяком: «Гоголь – це російський письменник, але це – український геній. На перший погляд, так просто. А якщо вдуматись?»

Справді, а якщо вдуматись? Зарубіжні видавці й філологи із самого початку ознайомлення з творчістю цих двох геніїв висловлювалися ніби однозначно, але й із певними застереженнями. У збірнику «Новые стихотворения Пушкина и Шевченко», що вийшов у Лейпцігу ще за життя Тараса Шевченка (1859), редактор його помістив перед публікацією творів автора «Кобзаря» таку примітку: «Следующие стихотворения были нам присланы на малороссийском языке с примечанием, что стихи Шевченко – выражение всеобщих, накопивших слёз; не он плачет об Украине – она сама плачет его голосом» [6, с. 7]. За рік перед цим у Франції вийшли в перекладі Еж. Моро «Мертві душі» Гоголя з таким зауваженням перекладача: цього автора можна назвати російським Бальзаком чи російським Мольєром. Про українськість Гоголя вперше заговорив чи не Йосип Омелянович Мандельштам – російський історик літератури, що працював професором Гельсінського університету у Фінляндії. 1902 року в студії про стиль Гоголя він наголосив: мовою душі письменника була таки мова українська; не тільки лексика й семантика, але й синтаксис цього письменника був суто українським; писав він (Гоголь) російськими словами... «перекладаючи» їх з українських [5, с. 213]. Як Бернард Шоу

свою англійську мову «перекладав» з ірландської, Еміль Верхарн французьку з рідної йому фламандської тощо. Й. Мандельштам як учений дуже добре усвідомлював, що він говорить у зв'язку з українською мовою: знання її були в нього органічними, оскільки жив він протягом тривалого часу в Україні й навчався, зокрема, в Харківському університеті.

У світовій літературі непорозуміння з національною приналежністю того чи того письменника непоодинокі: нерозв'язаним, наприклад, досі вважається питання з Джозефом Конрадом, який народився в Україні, батьки його були поляками, але писав він англійською мовою. То чий він письменник? Поляки (нишком і безапеляційно) переконані, що їхній. Так само, як росіяни вважають В. Набокова тільки російським, хоч він писав і англійською мовою. Певна частина білорусів трактують Адама Міцкевича не як польського, а як білоруського письменника, бо є в нього й самохарактеристика: він, мовляв, співець «Литви-Білорусії». Але поляки, звичайно, нізащо не погодяться з тим, що він – не їхній поет. Так само росіяни не віддадуть нікому Фонвізіна, Жуковського, Грибоєдова, Пушкіна, Лермонтова, Толстого, Короленка, Чехова, Маяковського чи Буніна. Хоч за походженням усі вони далеко не російські: Фонвізін – німець, Жуковський – по матері – турок, Грибоєдов – поляк, Пушкін – арап, Лермонтов – шотландець, Толстой – скандинав, Чехов – з українців, Бунін – польсько-український шляхтич (ім'я в нього – Ян, а не Іван!), Маяковський – із запорозьких козаків і т. ін. І, відповідно, кров у їхніх жилах тече або турецька, або німецька, або українська (козацька). Письменник же, на думку найбільшого модерніста ХХ ст. Дж. Джойса, пише завжди не про те, що в нього в голові, а про те, що в нього в крові.

У матеріалах, які публікувалися чи фільмувалися до 200-ліття Шевченка, можна було натрапити на припущення, що його кров теж була не тільки українською. Автори одного з «документальних» фільмів стверджували, що до його народження причетний якийсь ловелас із... царської сім'ї. Тому, мовляв, і обличчя в нього не «кріпацького», а таки «благородного» походження. Є свідчення, що Великий Карл (Карл Брюллов) узяв Шевченка у свій клас в Академії художеств саме тому, що звернув увагу на його «благородний» вираз обличчя. Думається, що частка якоїсь правди в цьому є, бо без середньої освіти, якої Шевченко не мав, стати студентом Академії навряд чи можна було. Чи відбулося все це у творчості поета і художника? Дехто каже, що так: ненависть до москалів-ловеласів,

які перетворювали чорнобривих українських дівчат на покриток («Катерина»), сатирична «поетизація» царської сім'ї («Сон»), порівняння царів із псарями («О люди, люди-неборакки...»), характеристика їх як «помазаників божих» і представників «вінценосної громади» – усе це, мовляв, вияви генетичної пам'яті-помсти поета тому кривднику, що причетний був до його народження. Ця помста інколи набувала в поета міжнародного звучання:

*В непробудимому Китаї,
В Єгипті темному і в нас,
І понад Індом і Євфратом...
Дрібніють люде на землі,
Ростуть і висяться царі.*

Автор «Тараса Бульби» заходив у «міжнародні сфери» переважно з іронічним пером. Як, скажімо, в «Записках божевільного». Герой цієї повісті свої «божевільні» міркування часом поширював на ті краї, про які міг знати хіба що з якихось майже міфічних джерел: «Говорят, в Англии выплыла рыба, которая сказала два слова на таком странном языке, что ученые уже три года стараются определить и ещё до сих пор ничего не открыли»; «Я открыл, что Китай и Испания совершенно одна и та же земля, и только по невежеству считают их за разные государства. Я советую всем нарочно написать на бумаге Испания, то и выйдет Китай»; «Луна ведь обыкновенно делается в Гамбурге; и прескверно делается. Я удивляюсь, как не обратит на это внимание Англия...» і т. ін. Найбільш «іноземними» для Гоголя видавалися, проте, російський Петербург і містечкова провінція Росії. Він писав про них із такою негацією, що дехто з критиків убачав у цьому вияві «хохлацької» ненависті до росіян. От, мовляв, коли пише Гоголь про хохлів-малоросів, то всі вони в нього романтично піднесені і героїчні («Вечори...», «Тарас Бульба» й ін.). А от «чисті» росіяни в нього – всуціль відворотні. Всі оті Плюшкині, Собакевичі, Коробочки... Насправді, як помітив ще Є. Маланюк, вони тільки прізвища мають російські, а самі є представниками суто української еліти [4, с. 197]. Уживаючи це слово, Є. Маланюк брав його в лапки, але й наголошував: немає чого дивуватися, адже інакшою еліти в Україні тоді просто не існувало. Що означає «тоді»? Гоголь жив і творив в епоху, яку прийнято називати романтичною (до середини ХІХ ст.), однак він внутрішньо залишався людиною епохи попередньої – барокової. А барокова епоха – це (на території Російської імперії) суто український феномен. «Чиста» Росія суто «своїх» барокових героїв не мала за визначен-

ням; вона «проспала», як скаже Д. Чижевський, і ренесанс, і бароко, а свою літературну традицію започаткувала тільки в часи класицизму. Те, що називається російською літературною традицією в докласицистичний період, було або грецьким (Максим Грек), або білоруським (Симеон Полоцький), або українським (Мелетій Смотрицький, Дмитро Туптало, Феофан Прокопович). Добре відомі Ломоносов, Державін чи Тредіаковський, які (прийшовши в російську літературу в середині та в другій половині ХVІІІ століття) не могли, звичайно, залишатися поза цілковитим впливом бароко (в системі віршування, зокрема), але як зрілі письменники вони були класицистами і за мотивами творчості, і за жанровими вподобаннями. Класицистичні жанри «оду» та «елегію» підхопив від них навіть молодий О. Пушкін, аж поки П. В'яземський не звернув його увагу на англійця Байрона; той уже писав суто романтичні поезії та романи у віршах, а ти, мовляв, досі залишаєшся в класицизмі...

М. Гоголь не створив жодного класицистичного твору і тому не міг пристати до будь-якої російської традиції; він започаткував свою, бароково-романтичну, з якої, по суті, почався абсолютно новий етап у російській літературі. Та чи російській? До власне гоголівської традиції пристали згодом і Тургенєв, і Достоевський, й інші російські автори, зізнавшись: усі ми вишли з гоголівської «Шинелі». Досі не встановлено тільки, хто першим сказав цю знамениту фразу – Тургенєв чи Достоевський? А найпопліднішим продовжувачем гоголівської літературної традиції в другій половині ХІХ століття випало бути таки «чистому» росіянину М. Салтикову-Щедріну. Висловлювання Т. Шевченка у зв'язку з цим загальновідоме: «Я благоговею перед Салтыковым. О Гоголь, наш бессмертный Гоголь! Какою радостью возрадовалася бы благогородная душа твоя, увидя вокруг себя таких гениальных учеников своих. Други мои, искренние мои! Пишите, подайте голос за эту бедную, грязную, опаскуженную чернь! За этого поруганного бессловесного смерда» [8, с. 93]. Тарас Шевченко цю думку свою не підтверджував якимись аналітичними спостереженнями. Він відчував її інтуїтивно і саме як український за типом творчості митець. Українськість відчувалася йому і в гоголівському типі творчості; це помітно було, зокрема, в художній ілюстрації ним повісті «Тарас Бульба» (картина «Зустріч Тараса Бульби з синами»), у його висловлюваннях про Гоголя в листі до Варвари Рєпніної («Перед Гоголем должно благоговеть как перед человеком, одарённым самым глубоким умом и

самою нежною любов'ю к людям... Наш Гоголь – истинный ведатель сердца человеческого! Самый мудрый философ» [9, с. 54], але найбільше – у вірші «Гоголю», написаному ще за життя автора «Мертвих душ». Ставлю на цьому особливий наголос у зв'язку з недавнім виходом у Москві збірки віршів «Небесный огонь», яка містить численні твори, що присвячені саме Гоголю. Більшість їх створена після смерті автора «Мертвих душ», окремі (зокрема й зарубіжних поетів) відверто графоманські, а от на згаданий твір Тараса Шевченка «Гоголю» упорядники збірки уваги чомусь не звернули. Можливо, через дуже негативну характеристику імперської Росії в цьому творі та однаково негативне ставлення до неї обох геніїв; відмінним був лише тип реакції на ту негачію: в одного – сміх, а в другого – плач:

*Всі оглухли – похилились
В кайданах... байдуже...
Ти смієшся, а я плачу,
Великий мій друже.*

Не виключено, що упорядники спостерегли й різочу однаковість художнього думання (стилю) обох геніїв; а цього імперсько-російські літератори не хотіли визнавати ні в минулому, ні сьогодні. Для них Гоголь – реаліст і не більше [1]. А тут треба було говорити про бароково-романтичну форму письма і Гоголя, і Шевченка, про отой карикатурний погляд першого на згадувану провінційну еліту («Мертві душі»), а другого – на саму вершину імперської влади з її царем-ведмедем та царицею-опеньком, що «на лихо, сердешнее, хита головою» («Сон»). Крім «карикатурності», поетика і Гоголя, і Шевченка багата також іншими суто бароковими «примхами»: скажімо – «чудернацтво» в зображенні певних явищ і людських якостей. Про «червону свитку» в ранніх «Вечорах...» Гоголя можна й не згадувати; це – хрестоматія. Більш переконливий аргумент тут – гоголівський «Ніс»: як міг звичайний людський ніс відділитися від свого господаря і самостійно мандрувати Невським проспектом – на таку метаморфозу в творчості здатні були тільки барокові автори. Подібне спостерігаємо і в повісті Гоголя «Портрет»: виставлений на «вернісажі» портрет незнайомого в цій повісті дивиться тільки на тебе, в якому б місці ти не опинився... Чи не чудернацтво? У Шевченка подібні «незвичайності» спостерігалися вже в ранніх «Гайдамаках» (спрощено кажучи – повний відхід від життєвої правди, зокрема в сцені згуби синів Гонти), а в пізніших творах ними сповнені були і мотиви біблійного

характеру («Саул»), і образні структури, що взяті безпосередньо з реальної свідомості сучасних поетів українців («Відьма», «Сова»). В останньому творі мати-вдова «перевтілена» в сову, а у «Відьмі» – в нафантазовану людською свідомістю «чародійку», яка в поемі стала такою внаслідок великої наруги над нею.

Своєрідними були стосунки барокових авторів із народною піснею та загалом – із фольклором. Про це писано, звичайно, багато, але – не в суто бароковому плані. На кожному кроці якась приповідка чи й уривок народної пісні – це «придумали» саме творчі люди барокової епохи. А гляньмо на «Вечори...» та «Миргород» Гоголя! Вони вщерть усіяні народними піснями та легендами, а згодом – і фрагментами з професійної української літератури («Енеїда» І. Котляревського, «Пан та собака» П. Гулака-Артемовського й ін.). Усіяні не заради орнаменту, а з точною вказівкою на джерело, з якого Гоголь виростав, і в ім'я того типу художнього думання, який сформований в епоху бароко. У Шевченка він поставав ще більш органічним і більш романтизованим, ніж у Гоголя. Йдеться про те, що романтична харизма (якщо можливий такий вираз) у Шевченка ставала винятково доміантною, і його текст унаслідок цього не просто виявляв зв'язок із фольклорною стихією, а сам поставав як народний мелос. Не випадково композитори масово клали той Шевченків мелос на ноти (Інтернет-ресурс подає нині 178 пісенних текстів Кобзаря), а окремі з них ніби й не потребували спеціальної музичної інтерпретації, оскільки мелодика, пісенність були головною рисою їхньої структури як мистецького утвору («Плавай, плавай, лебедоньку...», «Бандуристе, орле сизий...», «У гаю-гаю вітру немає...» та ін.).

Із бароковою епохою пов'язують містичний елемент у творчості романтиків (Д. Чижевський уважав Гоголя одним із найбільших містиків у світовій літературі) та активізацію в ньому теоцентризму. Більш властивий середньовічному мистецтву, теоцентризм у часи ренесансу похитнувся в бік секуляризації, а в епоху бароко став знову повертатися в центр. Романтики надали йому лише більш олюдненого характеру, а в Гоголя і Шевченка зробили, по суті, рушієм їхньої естетики. І краса, і добро в цьому світі – виключно від Бога, наголошували обидва. Різняться в них тільки персоніфікація Його: у Гоголя Він виключно християнський, а в Шевченка – всезагальний. «Ми віруєм Твоїй силі // і духу живому. // Встане правда, встане воля! // І Тобі одному // Помоляться всі язики // Вовіки і віки» («Кавказ», виділено мною. – М. Н.).

Коли говорять про Шевченка й Гоголя як про письменників світового масштабу, то враховують, звичайно, все: і стильову особливість їхньої творчості, і високий концентрат у їхніх творах філософії добра й краси, але, мабуть, у першу чергу – відтворення прагнень людини проникнути якнайглибше в душу самої себе, сприяти розвитку земної і всесвітньої цивілізації. Шукаючи відповіді на ці питання, «світовий» читач, проте, поглядає в бік обох письменників не з однаковим інтересом. На сайтах із творами Гоголя «комп'ютерний математик» фіксував у рік 200-ліття письменника понад сім мільйонів відвідувань; нині ця цифра зростає до десяти мільйонів. На Шевченкові сайти зацікавлені читачі-дослідники заходять значно рідше, натомість із пам'ятниками цим геніям картина цілком протилежна. Загальна кількість пам'ятників Гоголю сягає близько сотні, а за рубіжем нараховується всього п'ятнадцять. Більшість із них стоять в Україні, яка для Росії є також зарубіжжям. Тим часом Шевченко зводився на гранітний п'єдестал майже 1400 разів. Із них в Україні – 1256, а за кордоном – 138. У питанні з Україною, то тут усе більш-менш ясно: починаючи з 1922 року, коли було ухвалено відповідну постанову ще українською радянською владою, пам'ятник Кобзареві мав би стояти в кожному українському місті та в більшому селі. Цю постанову виконують в Україні, по суті, до сьогоднішнього дня. Тому й така цифра: 1256. Щодо зарубіжжя, то маємо таку статистику: 10 пам'ятників Шевченку встановлено в Росії; 16 – у Казахстані, по 9 – у Канаді і США, 6 – у Білорусі, 5 – у Польщі, 4 – у Молдові, 3 – у Франції тощо. Найвище пам'ятний знак поетові встановлено на Кавказі. 1939 року група альпіністів під керівництвом заслуженого майстра спорту, дніпропетровця Олександра Зюзіна здійснила сходження в Центральному Кавказі. Одну з вершин на висоті 4200 метрів альпіністи назвали «Пік Шевченка». 1964 року група українських альпіністів ініціювала друге сходження на цей пік. На т. зв. «Южмаші» був відлитий алюмінієвий пам'ятник Тарасові Григоровичу, який альпіністи і встановили на вершині гори. 9 березня 2014 року, коли відзначалося 200-ліття поета, до того пам'ятника на тій вершині дніпропетровські альпіністи поклали живі квіти. Подібне вшанування Гоголя, мабуть, ще попередю. Хоч існує й «песимістичний» погляд на це питання. Один із дослідників літератури зауважує, що інтерес до творчості Гоголя з роками спадатиме. Цей письменник, мовляв, потребує інтелектуального читача, а де ти його сьогодні візьмеш? Адже теле- та комп'ютеризація розу-

мовою «бездіяльності» людини нині працює не на розквіт, а на деградацію інтелекту як такого. Питання, звичайно, дискусійне, воно однаковою мірою стосується і рецепції Шевченка, який теж потребує інтелекту. Хоч велику роль відіграє, звичайно, і суто почуттєвий елемент: до Шевченка, крім розуму, потужно тягнеться насамперед душа людини; налаштована вона, звичайно, на патріотизм в Україні, але й на природний в людині світовий інтернаціоналізм. Расул Гамзатов колись говорив, що Шевченка ми особливо шануємо за те, що він свого часу проблему Кавказу розумів значно глибше, ніж ми його розуміємо сьогодні. А американський художник і письменник Рокуел Кент подібну думку уточнював у такий спосіб: *«Я американський художник і американець плоттю та кров'ю, але те, що я бачив з творів Шевченка-художника, і те, що я знаю про нього як про поета, викликає найглибші чуття щирого захоплення його талантом і творчістю. Я пишаюся цими творами, немовби я сам українець. Ваш Шевченко – це мій Шевченко»* [3, с. 314]. Подібні висловлювання, звичайно, належать до емоційних. Вони не завжди підкріплюються аналітизмом, але не зважати на них все одно не можна: емоції ж бо всякчас передують аналітичній роботі людського інтелекту. Як, скажімо, в такому випадку: один із представників магічної прози в латиноамериканській літературі А. Карпент'єр, глянувши колись на прекрасний краєвид, що спостерігається з київської Володимирської гірки, майже вигукнув: «Ось де взявся Гоголь!» Тим часом аналітики давно вже показали: магічна проза латиноамериканців найбезпосередніше пов'язана саме з феноменом творчості Гоголя. Дехто вказує і на «точку» їхньої взаємопов'язаності: самотність. Нобелівська промова лідера латиноамериканців Маркеса, мовляв, тому й називалася «Самотність Латинської Америки». А Гоголь же – найбільш самотня в літературі постать [2]. Так воно, та не зовсім так. У власному житті Гоголь справді бував інколи дуже самотнім, але «духовна самотність» характерна (на думку деяких дослідників) і для Шевченка [7, с. 5]. Проте творчість обох геніїв не замкнулася на них самих, на їхній самоті, а сягнула кожного земного континенту. Не всі фахівці, правда, усвідомлюють, що Гоголь – таки геній України, і його місце в українській ієрархії має стояти тільки поруч з іншим українським генієм – Шевченком. Найважче сказати, коли в це повірять насамперед ті науковці в Росії, хто Гоголя привласнив собі раз і назавжди. Мабуть, не повірять ніколи. Особливо, коли «глухо» триматимуться за сказане М. Чернишевським:

«Мы не знаем, как могла бы Россия обойтись без Гоголя». Або почнуть зважувати на терезах (як зважували написане Шевченком) і встановлювати, скільки кілограмів гоголівського тексту написано російською мовою. А українською ж, мовляв, лише кілька цитат із народних пісень, нової української літератури та одна записка до польського письменника Богдана Залеського...

Література

1. Гуковский Г. Реализм Гоголя / Г. Гуковский. – Ленинград, 1959.
2. Казарин В. Одиночество Николая Гоголя / В. Казарин // День. – 2013. – 12 октября.
3. Кент Р. Пишаюся його творами / Рокуел Кент // Світова велич Шевченка. Збірник матеріалів про

творчість Т. Г. Шевченка в трьох томах. – Т. 3. – К., 1964.

4. Маланюк Є. Книга спостережень. Проза / Євген Маланюк. – Торонто, 1962.

5. Мандельштам И. О характере гоголевского стиля: Глава из истории русского литературного языка / И. Мандельштам. – Гельсингфорс, 1902.

6. Новые стихотворения Пушкина и Шевченки. – Лейпциг, 1859.

7. Смілянська В. Сучасна рецепція феномену Тараса Шевченка (неоміфологічний аспект) / В. Смілянська // Слово і Час. – 2015. – № 5.

8. Шевченко Т. Повне зібрання творів у 12 томах. Т. 5 / Т. Г. Шевченко. – К., 2003.

9. Шевченко Т. Повне зібрання творів у 12 томах. Т. 6 / Т. Г. Шевченко. – К., 2003.

ПРЕЗЕНТУЄМО НОВЕ ВИДАННЯ

Наєнко М. К. Вечірні світанки: Берибіське Гуляйполе, «Від Києва до Лубен» і літературні візії / М. К. Наєнко. – К. : ВЦ «Просвіта», 2015. – 568 с.

Ці «вечірні світанки» могли б бути й «нічними». Інколи серед ночі прокинешися, і засяє у твоїй пам'яті якийсь факт із твого дитинства, твоєї родини чи закладів і установ, де навчався й працював; і ти поспішаєш той факт запам'ятати чи й записати. У наслідку вималювалися в цій книжці якісь більші й менші сюжети; вони не є науковою історією моїх країв чи місць роботи; це особистий погляд на них, спроба згадати про них у контексті давнішого і ближчого до нас часу. Характеристики сучасників, із якими довелося вчитися чи працювати, теж є відбитком моєї свідомості, яка, звичайно ж, дуже особистісна; я такий, як і всі: індивідуальний. Лиш хочу запевнити читача, що вигадок у моїй «не історії» немає. Про все, що бачив і пережив, я намагався розповісти правдиво і чесно. Зокрема й про дуже віддалені від нас історичні паралелі чи згоди. Вони спираються в усіх випадках на доступні мені джерела і на свідчення тих людей, які мені про щось

розповіли. Не обійшлося і без згадки про дива-випадковості (що межують із містикою) в моєму житті. З реальністю вони в'язалися, але з її, сказати б, підсвідомим виявом. Кого це не цікавить, і він вважає, що вже все знає про індивідуальне сприйняття історій таких поселень, як наше Берибіське Гуляйполе, про кілька довоєнних, повоєнних та ближчі до нас роки в українському житті, прошу відкласти цю книжку в найдовшу шухляду.

Деякі свої літературні візії (якими б вони не були за художнім чи науковим рівнем) я зважуюся теж умістити в цій книжці, аби показати зв'язок їх із реаліями життя-буття та підказати зацікавленому читачеві, як треба (чи не треба) писати... Тяга ж до писання-творчості – звичайна реальність; нею небеса наділяли окремих людей у минулому, наділяють і сьогодні і наділятимуть, думаю, «допоки світ у плині літ» (І. Драч).

Розраховано на всіх, хто цікавиться своїм родоводом, своєю історією та недалеким минулим нашого буття...